

PREZENTĂRI DE FONDURI ȘI COLECȚII

Fondul personal Aurelian Sacerdoțeanu

CRISANTA PODĂREANU

Numele lui Aurelian Sacerdoțeanu e legat de cel al Arhivelor Statului, căro-
ra le-a fost director general din 1938 până în 1953, după ce, mai întâi, fusese copist
paleograf și profesor la Școala de arhivistică, unde a susținut cursurile de diploma-
tică, cronologie, paleografie română, arhivistică, științe auxiliare ale istoriei, sigilo-
grafie, heraldică, genealogie și instituții vechi românești. A predat cinci ani fără sa-
lariu, deoarece școala nu avea buget, dovadă pasiunea sa pentru știință în general
și arhivistică în special.

Aurelian Sacerdoțeanu se naște la 20 decembrie 1904, în comuna Costești,
județul Vâlcea. Școala primară o urmează în satul Feregile, gimnaziul la Râmnicu
Vâlcea, iar liceul în București, la „Gheorghe Șincai“.

„Noi între noi, elevii, nu ne prea înțelegeam. Totdeauna existau două tabere
opuse, <<orașenii>> și <<țărani>>. Uniforma neagră cu vipușcă verde închis ne ase-
măna, dar în recreație se vedea imediat antagonismul: orașenii înconjurau plăcin-
tarul sau covrigarul din curte, în timp ce țărani, fără manta se zgribuleau fugind
până în fundul curții (orașul nu era canalizat) sau, câte 2-3 inși discutau teme
foarte serioase pentru noi. În 4 ani nu am avut disponibili 15 bani să pot cumpăra o
plăcintă, caldă, ademenitoare“.¹

În 1927 absolvă Facultatea de litere și filosofie a Universității din București
și, totodată, Școala superioară de arhivistică și paleografie. Între 1927 și 1929 se
află la Școala română din Franța, de unde se întoarce cu un material bogat pentru
teza de doctorat pe care o susține în 1930, primind titlul de doctor *magna cum lau-
dae*. În același an devine profesor secundar de istorie și geografie.

A mai urmat, în regim de frecvență liberă, Facultatea de teologie din Bucu-
rești, Universitatea Sorbona, Ecole Nationale des Chartes și Institut du Panthéon,
din Paris. A fost profesor secundar la Seminarul teologic „Kesarie episcopul“ din
Buzău, la Școala comercială elementară de băieți „Nicolae Bălcescu“, la Seminarul
pedagogic „Titu Maiorescu“, la Școala normală de băieți și la Liceul „Spiru Haret“
din București.

A fost membru în Comisia monumentelor istorice, Societatea de numismati-
că, Societatea de științe istorice, filologice și folclor, a activat la Institutul de istorie
al Academiei, a fost secretar și apoi referent științific la Institutul pentru studiul is-
toriei universale, colaborator al Academiei care, în 1937, l-a răsplătit cu un premiu.

Aceste date biografice le găsim în cele câteva autobiografii aflate la începu-
tul fondului, din care desprindem și primele amintiri despre Nicolae Iorga: „În
aprilie 1927 am părăsit pentru prima dată țara participând la lucrările Congresului
de bizantinologie de la Belgrad... Am luat licența după trei ani, nu fără aprinse

¹ Arh. St. Buc., fond personal Aurelian Sacerdoțeanu, dosar 4. f. 2.

discuții cu răposatul Iorga care nu mi-a putut acorda decât «bine»). Nu e cazul să arăt motivele. După ce examenul a fost consumat, nu mică mi-a fost surpriza când m-a recomandat cu elogii pentru unica bursă anuală în Franța la Fontenay aux Roses...²

Privit acum, cu uriașa sa operă și activitate în spate, profesorul Aurelian Sacerdoțeanu pare un monument de tenacitate și încredere în sine. Dar iată ce ne mărturisește el despre el: „Ar fi o erezie să spunem că n-am avut îndoieli. Când, la Paris, bursa nu-mi ajungea decât pentru o masă în zi, dar cu 11 ore de bibliotecă, mă întrebam la ce bun toate acestea, de vreme ce, la Caffé de Cluny, cu 35 centime în plus aveai o zi plină de altă activitate; când cu 28 ore curs săptămânal nu mai aveai timp de un teatru sau cinematograf, în vreme ce alții, fără preocupări de texte, documente și pregătiri speciale, aveau suficient să-și plimbe far-nientele între munte și mare; când se iveau atâtea ocazii să fii «cineva», îmi era greu să cred că tot ce făceam era zădărnice».³

Cum a văzut Arhivele, la instalarea sa ca director general? „În Arhive nu era ordine, nu erau inventare și nu era nici dorință de muncă arhivistică. Fiecare considera materialul ca o proprietate personală și serviciul ca o activitate benefică. A trebuit să lupt din greu până să introduc spiritul necesar care să răspundă obligațiilor arhivistice, recalitrării, trebuie să-i numesc mai bine interesele, care nu s-au adaptat cerințelor specifice, au trebuit să părăsească arhiva, nu fără a mă împoșca cu necuviințe și ineptii. Pe toate căile continuă și azi, în același mod care le-a priit sub toate regimurile, fără să-și dea seama că a trecut vremea minciunii. Nu voi stăru-i asupra acestor cazuri nefericite și în parte patologice. A trebuit totuși să lupt cu hotărâre împotriva lor, nu pentru că se împotriveau mie sau programului arhivistic, ci fiindcă, prin clicile lor, uneori fățișe, alteori ascunse, căutau să discrediteze pe cei care au înțeles că trebuie să fie întâi de toate arhiviști. Pe ei i-am apărat cu dinții și cu unghiile fiindcă îmi dădeam seama că un arhivist se formează cu greu, că practica lui cere ani de stăruință și că arhivistica de concepție nu se poate forma decât cu vârsta».⁴

Aurelian Sacerdoțeanu a pus bazele organizării Arhivelor Statului, a creat mișcarea arhivistică științifică și a inaugurat seria publicațiilor arhivistice (inventare, cataloage de documente, indici cronologici ș.a.).

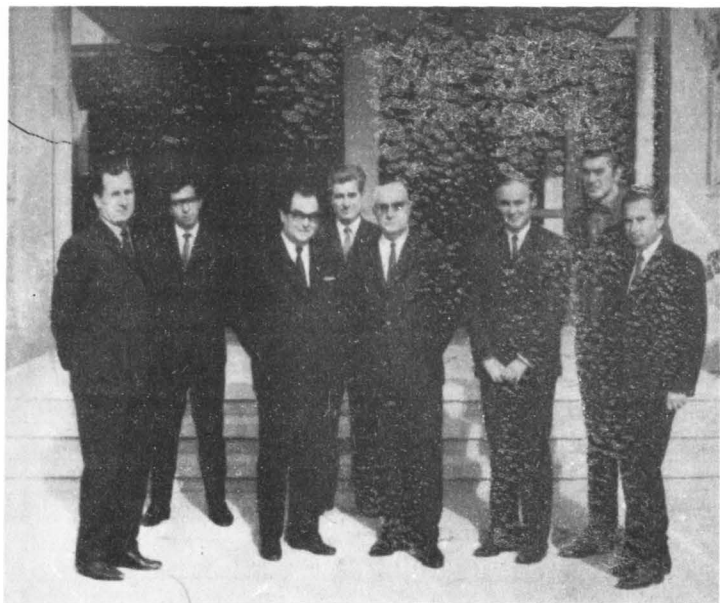
Între primele dosare ale fondului se găsesc copiile legilor care privesc Arhivele, încă din 1862, planuri de lucru și rapoarte de activitate pe Direcția Generală, apoi planul și fotografiile clădirii. Urmează liste nesfârșite cu lucrări și articole ale profesorului, precum și cursurile de arhivistică și de științe auxiliare ale istoriei, prin care a creat o terminologie arhivistică precisă.

În domeniul istoriei a stăruit asupra Evului mediu românesc, încadrat în istoria universală, punând în circulație izvoare necunoscute. *Marea invazie tătară și sud-estul european, Evoluția scrisului și cartea până la apariția tiparului, Izvoarele istorici românilor, Introducere în arheologia medievală, Divanele lui Ștefan cel Mare, Concepția istorică a lui B. P. Hasdeu, Radu cel Mare, Succesiunea domnilor Moldovei până la Alexandru cel Bun, B. P. Hasdeu, biobibliografie* sunt numai câteva din sutele de lucrări aflate în fond. Eforturile sale s-au îndreptat spre analiza și critica textelor, lămurind pasaje obscure din vechi izvoare diplomatice.

² Ibidem, dosar 4, f. 6.

³ Ibidem, dosar 4, f. 11.

⁴ Ibidem, dosar 4, f. 8.

Aurelian Sacerdoțeanu a fost unul dintre cei mai studioși români. Casa lui arăta ca un depozit de bibliotecă publică. O parte din cărți se găsește acum la Biblioteca documentară a Arhivelor Statului.

Dosarele referitoare la Arhive conțin documente despre viața arhivistică internă și internațională, arhivele Basarabiei și Bucovinei, acte despre istoria românilor în arhive străine, arhive distruse, baza materială a instituției, Muzeul Arhivelor, Fondul Arhivistic Național și corespondența cu Comisia Aliată de Control pentru preluarea din U.R.S.S. a unor documente din secolele XV–XIX și a documentelor Sfatului Țării.

Unitatea arhivistică nr. 49 este constituită din lucrarea lui Aurelian Sacerdoțeanu, *Istoria Arhivelor României*. Mai găsim proiectul *Tratatului de arhivistică*, programul cursurilor de la Școala de arhivistică, regulamentele școlii, liste cu studenții de la Facultatea de istorie unde era profesor și titlurile lucrărilor de diplomă conduse de acesta.

Alături de lecțiile pentru seminarul pedagogic stau dările de seamă asupra activității lui Aurelian Sacerdoțeanu la Institutul pentru studiul istoriei universale, la Universitatea populară „Nicolae Iorga” – Vălenii de munte, la Centrul român de documentare, Institutul de științe sociale, Institutul de studii româno-sovietice și Muzeul militar, la Institutul de studii și cercetări balcanice, Societatea de științe istorice și filologice și Asociația slavistilor.

Mărturie prezenței sale active în viața cultural-științifică stau nenumăratele invitații la conferințe, simpozioane, expoziții și congrese interne și internaționale. Sunt și câteva referate asupra unor teze de doctorat, de pildă ale lui Dinu C. Giurescu și Mihail Guboglu.

Fondul abundă în note bibliografice necesare profesorului la elaborarea unor lucrări, în copii, fotocopii și transcrieri de documente vechi, note pe marginea unor lucrări de istorie, materiale adunate în vederea redactării volumelor de documente și a lucrărilor privind instituții vechi românești, invazia slavilor în Peninsula Balcanică, formarea națiunii române, domni români, populații migratoare, unitatea și continuitatea românilor, arheologia ș.a.

Printre articole, conferințe și comunicări găsim discursul lui Aurelian Sacerdoțeanu la moartea lui Vasile Pârvan, lucrări ale altor cercetători (I. Lupaș, *Tehnica istorică* și Veres Tibor, *Date sumare privind istoria etnică a poporului maghiar*), fotocopiile unor manuscrise și cărți rare de la Biblioteca Academiei Române, lucrări ale lui Sacerdoțeanu despre instituții religioase, lucrări de filologie și istorie universală, genealogii și materialul pentru albume de paleografie. Se află de asemenea note și fișe referitoare la biserici, mănăstiri și schituri din București, fotocopiile unor documente din fondurile mănăstirești.

Către sfârșitul fondului sunt documentele referitoare la B. P. Hasdeu și lucrări ale lui Dimitre Onciul, urmate de cursurile de științe auxiliare ale istoriei, de introducere în arhivistică, de arhiveoconomie și arhivologie, diplomatică și instituții feudale.

Alături de notele privitoare la cronologie și lucrarea despre cronologie stau listele cronologice cu domnii Țării Românești și ai Moldovei, principii și guvernatorii Transilvaniei, mitropoliți și episcopi. Vin apoi extrase din publicații despre heraldică, stemele desenate și fotocopiile de peceți și sigilii. De altfel, nimic nu i-a scăpat lui Aurelian Sacerdoțeanu: sunt prezente metrologia, numismatica, arheologia, etimologia, muzeografia și muzeologia, istoria scrisului, cărții și bibliotecilor.

Între recenzii și prefețe, profesorul avea timp să scrie despre colecția „Hurmuzaki”, să țină conferințe la radio și să alcătuiască indici bibliografici. Inutil deci

să ne mai întrebăm când găsea răgaz să corespundeze cu Teodor Bălan, Damian Bogdan, Emil Condurachi, Constantin Daicoviciu, Aurel Decei, Dimitrie Gusti, Constantin Karadja, Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaș, David Prodan și Victor Slăvescu, între alții.

După articole despre Sacerdoțeanu și recenzii la lucrările sale, se înșiră documente care nu au legătură cu creatorul fondului, de pildă tabele cu împroprietăriții din Chiojd – Buzău în 1865 și desene reprezentându-i pe Alexandru Ioan Cuza și Gheorghe Șincai.

Fotografiile cu arhiviști, publicațiile periodice de la 1848–1850 și cele 21 cutii cu fișe din documente dintre anii 1364 și 1902 încheie cei 22,30 m de documente valoroase aparținând celui al cărui nume l-a predestinat parcă să fie sacerdotul arhivisticii românești. A murit în anul 1976.